

**Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України**

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ

*Матеріали круглого столу,
присвяченого Міжнародному дню боротьби з корупцією*

8 грудня 2022 року

М. Черкаси

ЗМІСТ

<i>АВТОРСЬКИЙ ПОКАЖЧИК</i>	6
<i>Ірина БАШУК, Аліна КРИШТАЛЬ</i> СУТНІСТЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	8
<i>Аліна БІЛЕКА</i> ДО ПИТАННЯ ПРО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ	10
<i>Аліна БІЛЕКА, Вячеслав ПЕРЕВІЗНИК</i> ПРО ПОРЯДОК НАПРАВЛЕННЯ ОСІБ ІЗ СКЛАДОВИХ СИЛ ОБОРОНИ ТА СИЛ БЕЗПЕКИ, ПОСТРАЖДАЛИХ У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ, НА ЛІКУВАННЯ ЗА КОРДОН.....	13
<i>Варвара БОГДАНОВА, Лілія ПОЛУНІНА</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ТАКТИКИ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ ОСІБ	16
<i>Артем БОЙЦУН, Вікторія ЧУБАНЬ</i> ДИСКУСІЙНІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	18
<i>Дар'я БОНДАРЕНКО, Вікторія ЧУБАНЬ</i> ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДЕРЖАВОЮ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	20
<i>Валерія БРУС, Ольга ДУЛГЕРОВА</i> ЗАСТОСУВАННЯ НЕНОРМОВАНОГО РОБОЧОГО ЧАСУ	22
<i>Валерія БРУС, Аліна КРИШТАЛЬ</i> НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ ЯК КРИТЕРІЙ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....	25
<i>Дар'я ВАЩЕНКО, Вікторія ЧУБАНЬ</i> ПРО НЕОБХІДНІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ	28
<i>Катерина ЖИЛА, Ольга ДУЛГЕРОВА</i> СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ МАТЕРИНСТВА. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	29
<i>Євген КАЛИУШКО, Тетяна КІПІШИНОВА, Кирило ПАСИНЧУК</i> АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ ОРГАНІВ ТА ПІДРОЗДІЛІВ ДСНС	31
<i>Роман КІРІН</i> ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДКРИТОСТІ МІСТА В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	34
<i>Анастасія КЛИМЕНКО, Вікторія ЧУБАНЬ</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ...	36
<i>Єлена КОБИЛКА, Аліна КРИШТАЛЬ</i> СУТНІСТЬ ДИПЛОМАТІЇ У ПРОЦЕСІ ВЕДЕННЯ ПЕРЕМОВИН У ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ	38
<i>Єлена КОБИЛКА, Вікторія ЧУБАНЬ</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРУ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	41

<i>Валерій КОЖЕВНИКОВ</i> КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ	42
<i>Віталій КОСТЕНКО</i> ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕКСТРЕНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ ЗА НОМЕРОМ «112» – КРОК ДО СТАНДАРТІВ БЕЗПЕКИ ЄС	45
<i>Віталій КОСТЕНКО</i> ДО ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗА ПРОВАПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	48
<i>Діана КОТЛЯР</i> РЕФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ.....	51
<i>Тетяна КРИШТАЛЬ, Катерина ПАСИНЧУК</i> ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	54
<i>Людмила КУЗНЕЦОВА</i> СТАНДАРТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА.....	56
<i>Уляна ЛЕОНІДОВА, Аліна КРИШТАЛЬ</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА.....	58
<i>Олександра ЛЯМЗІНА, Анастасія АНТОНЮК</i> ПРОБЛЕМАТИКА ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА	60
<i>Любомира МЕЛЕХ</i> ДИСТАНЦІЙНА ЮРИДИЧНА ОСВІТА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ.....	62
<i>Ольга МЕЛЬНИК</i> ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ОСІБ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ	64
<i>Анастасія МИКОЛЕНКО, Кирило ПАСИНЧУК</i> ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	67
<i>Юлія МИТНИК, Аліна КРИШТАЛЬ</i> ДЕРЖАВНА МОВА ЯК ПОКАЖЧИК ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ	69
<i>Микола МІЩЕНКО, Юлія ПАНІМАШ</i> ОХОРОНА ПРАЦІ НЕПОВНОЛІТНІХ	72
<i>Олеся ПАСИНЧУК</i> ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	73
<i>Валерія ПИСЬМЕННА, Діана КОТЛЯР</i> РОЛЬ ГРОМАДСЬКОСТІ В РОЗБУДОВІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ У КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ ІЗ КОРУПЦІЄЮ	77
<i>Віталій ПОСТРИГАНЬ</i> ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	80
<i>Анастасія ПОЧТАР, Лілія ПОЛУНІНА</i> ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛІСТИЧНИХ МЕТОДИК РОЗСЛІДУВАННЯ ОКРЕМИХ ГРУП КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	83

<i>Аліна ПРОХОРЕНКО, Лілія ПОЛУНІНА</i> СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ	85
<i>Владислава ПУСТОВІТ, Дмитро КРИШТАЛЬ</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ	88
<i>Катерина САВЧЕНКО, Лілія ПОЛУНІНА</i> ЦИФРОВА КРИМІНАЛІСТИКА У ПЕРІОД ВІЙНИ В УКРАЇНІ. ЯК ЦЕ ДОПОМАГАЄ ЗБИРАТИ ДОКАЗИ ПРОТИ КРАЇНИ-ТЕРОРИСТА?.....	91
<i>Яна САНДИГА, Юлія ПАНІМАШ</i> ЛЮДСЬКИЙ ФАКТОР У ПРОБЛЕМІ БЕЗПЕКИ.....	93
<i>Олександр САУЛКО, Ольга МЕЛЬНИК</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАГЛЯДОВОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ	95
<i>Анастасія СОБЧЕНКО, Вікторія ЧУБАНЬ</i> РОЛЬ ТА МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	96
<i>Людмила ТЕПТЮК</i> РОЛЬ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО ПРАВА В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА.....	98
<i>Олексій ЧЕПУР, Юрій ГОРБАЧЕНКО</i> ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ	101
<i>Олександра ШАПОВАЛ, Юлія ПАНІМАШ</i> ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ	103

РЕФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Діана КОТЛЯР

*Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

Розбудова європейської правової держави та громадянського суспільства в Україні вимагає викорінення негативних соціальних чинників. Серед них криється і корупція, що є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності, вирішення якої є надзвичайно важливою справою [2].

В Індексі сприйняття корупції (ІСК), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців та аналітиків, за підсумками 2021 року наш показник знизився порівняно з попередніми роками і Україна посідає 122 сходинку у переліку зі 180 країн світу [3].

Наразі в державі створені умови для викорінення корупції і не просто задекларовано наміри запобігати та протидіяти корупції, а реально проявлено політичну волю на вищих щаблях влади щодо проведення повного реформування не лише антикорупційного законодавства, а і всієї державної антикорупційної політики [4].

Ще до початку війни антикорупційна реформа передбачала такі основні напрямки.

1. Належне та ефективне функціонування Єдиного державного реєстру декларацій.

Якісно нового рівня у сфері запобігання та протидії корупції було досягнуто у зв'язку з імплементацією базових антикорупційних законів, якими було посилено юридичну відповідальність за порушення вимог щодо декларування доходів і майна, у контексті адміністративного та кримінального права.

Як на національному, так і на міжнародному рівні визнано, що система електронного декларування України є унікальною як з технічної точки зору, так і за її масштабами [6].

2. Підвищення рівня доброчесності публічних службовців та громадськості.

Недостатній рівень доброчесності окремих службовців, зловживання владою, відсутність критичного ставлення більшості громадян України до проявів побутової корупції та сприйняття незаконного матеріального заохочення як дієвого інструменту для вирішення питань – одні з основних факторів, що сприяють виникненню корупції та ускладнюють її викорінення.

Впродовж останніх років здійснюється системна робота з імплементації системи планування локальної антикорупційної політики (антикорупційних програм) на основі результатів оцінки наявних корупційних ризиків. Методологія оцінки таких ризиків була затверджена Національним агентством з питань запобігання корупції як органом, який

забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику, здійснюючи превентивні заходи [1].

3. Забезпечення ефективної діяльності антикорупційних органів, які забезпечують боротьбу з корупцією на 3 рівнях:

1-й рівень – превентивна функція. Ключовим спеціалізованим антикорупційним органом є Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК). Серед завдань НАЗК розробка проєктів Антикорупційної стратегії та Державної програми з її виконання; погодження антикорупційних програми інших органів; проведення антикорупційної експертизи проєктів законів та актів Кабінету Міністрів України [6].

2-й рівень – оперативна функція. Завдання – розслідувати корупційні правопорушень та злочини. Головними органами на які покладені вказані завдання є: Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – розслідує корупційні злочини, що стосуються високопосадовців або великих сум державних коштів; Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) – самостійний підрозділ Офісу Генерального прокурора, який здійснює процесуальне керівництво та підтримує державне обвинувачення у ВАКС у провадженнях, що належать до підслідності НАБУ; Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) – центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, що не проводить досудових розслідувань корупційних злочинів, однак його діяльність є важливою для ефективного розслідування таких кримінальних проваджень. Займається виявленням та розшуком активів, одержаних від корупційних злочинів, управляє такими активами (допоки вони під арештом); Державне бюро розслідувань (ДБР) – правоохоронний орган, створення якого було передбачено Кримінальним процесуальним кодексом України. Розслідує окремі корупційні злочини, вчинені здебільшого правоохоронцями та організованими групами [1].

3-й рівень – судова функція. Завдання – притягувати до відповідальності. Антикорупційний орган – Вищий антикорупційний суд (ВАКС) – вищий спеціалізований суд у системі судустрою України. Здійснює розгляд проваджень про корупційні злочини, які розслідувало НАБУ, ухвалює рішення як суд першої та апеляційної інстанцій [6].

4. Забезпечення ефективної комунікаційної підтримки реформи.

Ключова мета комунікації – підвищення рівня поінформованості громадян та бізнесу щодо персональної відповідальності за корупцію, шляхів уникнення та викриття корупційних дій.

В рамках антикорупційної стратегії Національне агентство провело низку просвітницьких заходів, які охопили різні соціальні групи слухачів [1].

Із 24 лютого Україна живе в умовах війни. З того дня довелось швидко переходити на воєнні рейки. Деякі бізнеси вимушено перелаштовуються чи закрили виробництва, люди мігрують й емігрують, а державні інституції налаштовують діяльність у нових обставинах. Не виключенням це стало і для державних органів, які провадять діяльність щодо упередження та боротьби з корупцією, тож органи антикорупційної системи адаптувалися до воєнних реалій.

У мирний час детективи НАБУ і прокурори САП активно викривали порушників закону й вели досудові розслідування їхніх справ. Із початком війни вони продовжують робити те саме, хоча і з меншою резонансністю.

У НАЗК призупинені контроль звітності політичних партій, перевірка декларацій і моніторинг способу життя посадовців. Натомість НАЗК зосередило більшу частину своєї непрофільної роботи на санкційній політиці. Для цього агентства разом з МЗС створили портал «Війна й санкції», де можна дізнатися, на кого вже наклали санкції, які країни відтягують цей процес, і закликати ввести обмеження на конкретних людей чи компанію.

Антикорупційні детективи та прокурори допомагають Офісу Генерального прокурора збирати докази воєнних злочинів окупантів: фіксують інформацію від потерпілих та очевидців.

Агентство з розшуку та менеджменту активів також продовжує виконувати свою основну функцію – розшукує активи злочинців. Саме агентство «вполювало» яхту Медведчука. Також АРМА може отримати в управління майно (картини, антикваріат, годинники, золоті монети тощо), яке правоохоронці вилучили в маєтку екс-очільника ОПЗЖ під час обшуків. Агентству передають й активи у кримінальних справах, пов'язаних з війною. В управління АРМА вже перейшли російські літаки та залізничні вагони, а також білоруські вантажівки[5].

Продовжує, хоч і з меншою швидкістю, розглядати резонансні справи Вищий антикорупційний суд. Для прикладу із 24 лютого і по червень ухвалено сім вироків щодо 9 осіб. На підставі ухвал суддів ВАКС, було спрямовано 459 624 803 гривень на потреби Збройних Сил України, а на користь держави звернено понад 6 млн грн. В найбільш гострий період повномасштабного вторгнення, засідання проводилися за допомогою відеоконференцзв'язку[8].

Як бачимо, всі антикорупційні органи по-різному допомагають наблизити перемогу у війні. Чимало питань антикорупційної реформи цілком природньо лишаються в процесі вирішення, як-от розробка НАЗК плану із виконання Антикорупційної Стратегії, ухваленої 20 червня 2022 року Верховною Радою України. Війна не повинна відтермінувати їх вирішення. Боротьба за майбутнє України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави триває.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боротьба з корупцією: Урядовий портал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeyu/borotba-z-korupciyeyu>
2. Грищук, М. Передумови виникнення та протидії корупції: історико-правові аспекти [Текст] / Максим Грищук // Актуальні проблеми правознавства. – 2020. – Вип. 2. – С. 28-35.
3. Індекс сприйняття корупції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cpi.ti-ukraine.org/>
4. Реформування антикорупційної політики держави: мета та шляхи реалізації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_36515

5. Війна і боротьба з корупцією. Робота антикорупційних органів під час воєнного стану. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/vijna-i-borotba-z-koruptsiyeyu-roboto-antukoruptsijnyh-organiv-pid-chas-voennogo-stanu/>

6. Антикорупційна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prosvita.nazk.gov.ua/encyclopedia/antukoruptsijna-systema-v-ukrayini>

7. Три роки Вищому антикорупційному суду: Українська правда. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/09/5/7365830/>

8. Статистичні звіти ВАКС про здійснення правосуддя: Вищий антикорупційний суд. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hcac.court.gov.ua/hcac/gromadyanam/reports/>

ДО ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ОСІБ РЯДОВОГО І НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ СЛУЖБИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

*Тетяна КРИШТАЛЬ, д-р екон. наук, професор
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

*Катерина ПАСИНЧУК, канд. наук з держ. упр.
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України*

В умовах сьогодення питання забезпечення належного соціального захисту особового складу служби цивільного захисту набуває особливої актуальності.

Право соціального захисту співробітників ДСНС – це система правових норм, якими регулюються суспільні відносини з соціального, матеріального забезпечення, обслуговування й утримання особового складу у повсякденному житті та у разі настання соціальних ризиків.

Державне регулювання правових відносин у сфері забезпечення соціальних гарантій співробітників служби цивільного захисту здійснюється шляхом внесення відповідних змін та доповнень до існуючих спеціальних нормативно-правових актів з метою їх удосконалення відповідно до вимог часу.

В главі X Кодексу цивільного захисту України констатовано, що держава гарантує соціальний та правовий захист осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, працівників органів управління та сил цивільного захисту і осіб, звільнених із служби цивільного захисту [1].

Слід констатувати, що національне законодавство щодо соціального захисту характеризується нестабільністю, безсистемністю, суперечностями, дублюванням тощо. НПА часто змінюються та доповнюються, що суттєво змінює зміст та спрямування політики України